

MUSTAQILLIK DAVRIDA O'ZBEKISTONDA OLIMPIYA HARAKATINING RIVOJLANISH TARIXI

Ism-sharif: G'ayratov Abdulloh

Ilmiy daraja: Talaba (ilmiy daraja yo'q)

Ta'lim muassasasi: Millat Umidi universiteti "Biznes Boshqaruv" fakulteti

1-kurs talabasi

Elektron pochta: abdullohgayratov5@gmail.com

Annotatsiya (O'zbek tilida): Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida Olimpiya harakatining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari ilmiy manbalar asosida yoritiladi. 1991-yildan boshlab O'zbekistonning xalqaro sport maydoniga kirib kelishi, Milliy Olimpiya Qo'mitasining tashkil etilishi, davlat tomonidan sport sohasiga qaratilgan e'tibor, infratuzilma islohotlari va sportchilarning Olimpiya o'yinlaridagi yutuqlari tarixiy-nazariy tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekistonda sport siyosati, yoshlar sportini qo'llab-quvvatlash tizimi va zamonaviy davrda Olimpiya harakati istiqbollari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Olimpiya harakati, Milliy Olimpiya Qo'mitasi, mustaqillik, sport siyosati, xalqaro musobaqalar, sport tarixi, Olimpiya o'yinlari.

Аннотация (на русском языке): В данной статье освещаются этапы формирования и развития Олимпийского движения в Республике Узбекистан в годы независимости на основе научных источников. Проводится историко-теоретический анализ вхождения Узбекистана на международную спортивную арену с 1991 года, создания Национального Олимпийского комитета, внимания государства к сфере спорта, инфраструктурных реформ и достижений спортсменов на Олимпийских играх. Кроме того, рассматриваются спортивная политика Узбекистана, система поддержки молодежного спорта и перспективы Олимпийского движения в современный период.

Ключевые слова: Олимпийское движение, Национальный олимпийский комитет, независимость, спортивная политика, международные соревнования, история спорта, Олимпийские игры.

Abstract(in english): This article examines the stages of the formation and development of the Olympic movement in the Republic of Uzbekistan during the years of independence, based on scholarly sources. It provides a historical and theoretical analysis of Uzbekistan's entry into the international sports arena since 1991, the establishment of the National Olympic Committee, state support for the sports sector, infrastructure reforms, and the achievements of Uzbek athletes at the Olympic Games. The paper also discusses Uzbekistan's sports policy, the system for supporting youth sports, and the prospects of the Olympic movement in the modern era.

Keywords: Olympic movement, National Olympic Committee, independence, sports policy, international competitions, sports history, Olympic Games.

Kirish

Mustaqillik O'zbekiston tarixida siyosiy, iqtisodiy va madaniy sohalar bilan bir qatorda sport sohasida ham tub islohotlar uchun mustahkam zamin yaratdi. Yangi davlatning xalqaro maydondagi obro'sini yuksaltirishda sport, xususan, Olimpiya harakati muhim ahamiyat kasb etdi. Mustaqillikdan oldin o'zbekistonlik sportchilar SSSR tarkibida ishtirok etgan bo'lsa, 1991-yildan boshlab O'zbekiston mustaqil davlat sifatida Olimpiya oilasiga qo'shila boshladi (Gafurov, 2015).

O'zbekistonning mustaqil sport tizimini yaratish, xalqaro standartlarga mos infratuzilmani rivojlantirish, professional sportni qo'llab-quvvatlash va yosh iste'dodlarni tarbiyalash kabi jarayonlar mamlakatda Olimpiya harakati rivojlanishining asosiy yo'nalishlari bo'lib xizmat qildi.

I. O'zbekistonda Olimpiya harakatining shakllanishi (1991–1996)

1. Mustaqillik va Milliy Olimpiya Qo'mitasining tashkil etilishi

Mustaqillik e'lon qilingach, 1992-yil 21-iyunda O'zbekiston Milliy Olimpiya Qo'mitasi (MOQ) tashkil etildi. Bu tashkilot mamlakatning xalqaro

Olimpiya harakatida mustaqil ishtirok etishining huquqiy poydevorini yaratdi (O'zbekiston MOQ, 1992).

1993-yil sentabrda O'zbekiston MOQ Xalqaro Olimpiya Qo'mitasi tomonidan rasman tan olindi (IOC, 1993). Bu voqea O'zbekiston sport tarixida yangi davrni boshlab berdi va mamlakat sportchilari ilk bor mustaqil delegatsiya sifatida Olimpiya o'yinlarida qatnashish imkoniyatiga ega bo'ldi.

2. Birinchi mustaqil Olimpiya ishtiroki

O'zbekiston ilk bor mustaqil davlat sifatida 1994-yil Lillehammer Qishki Olimpiya o'yinlarida qatnashdi (Olympedia, 1994). Biroq yozgi Olimpiya o'yinlaridagi ilk ishtiroki 1996-yil Atlanta Olimpiadasida bo'lgan bo'lib, bu mamlakat sport tarixida muhim siyosiy va sportiy voqea sifatida qayd etiladi.

3. Davlat sport siyosatining shakllanishi

1996-yildan boshlab davlat tomonidan qabul qilingan qator qarorlar sport infratuzilmasini rivojlantirishga, sport maktablari va akademiyalari faoliyatini kuchaytirishga qaratilgan edi (Respublika Vazirlar Mahkamasi, 1997).

Bular o'z navbatida Olimpiya sport turlari bo'yicha ixtisoslashgan markazlarning ko'payishiga, malakali murabbiylar tayyorlanishiga va respublika miqyosida sport tizimining barqarorlashuviga sabab bo'ldi.

II. Rivojlanish bosqichi: yutuqlar va sport tizimining mustahkamlanishi (1997–2016)

1. O'zbekiston sportchilarining Olimpiya o'yinlaridagi dastlabki yutuqlari

1996-yil Atlanta Olimpiadasida o'zbekistonlik sportchilar ilk medallarni qo'lga kiritdi. Jumladan, bokschi Karim Tulaganov bronza medalini qo'lga kiritgan bo'lsa, 2000-yil Sidney Olimpiadasida Artur Taymazov mamlakatga ilk oltin medalni olib keldi (IOC Results, 2000).

Bu yutuqlar O'zbekistonning xalqaro sport maydonidagi nufuzini mustahkamladi va jamiyatda sportga bo'lgan qiziqishni oshirdi.

2. Sport infratuzilmasining kengayishi

1990-yillarning oxiri va 2000-yillarda mamlakat bo'ylab sport maktablari, Olimpiya zaxiralari kollejlari, stadion va sport majmualari qurildi (Gafurov, 2015).

2009-yilda O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universitetining qayta tashkil etilishi murabbiylar va sport mutaxassislarini tayyorlash tizimini yanada takomillashtirdi (DSYI, 2010).

3. Artur Taymazov va O'zbekistonning og'ir atletikadagi yuksalishi

2004, 2008 va 2012-yillardagi Olimpiya o'yinlarida erishilgan yutuqlar, xususan Artur Taymazovning uch karra Olimpiya chempionligi O'zbekiston sport tarixidagi eng yirik muvaffaqiyatlardan biri sanaladi (Smith, 2013).

Bundan tashqari, gimnastika, kurash, boks va taekvondo bo'yicha sportchilar muntazam ravishda medallarni qo'lga kiritib bordilar.

III. Yangi davr: sport islohotlari va Olimpiya harakatining modernizatsiyasi (2017–2025)

1. Yangi O'zbekiston sport siyosati

2017-yildan boshlab sport sohasida keng qamrovli islohotlar boshlandi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga qaratilgan qator farmon va qarorlar qabul qilindi (Mirziyoyev, 2018).

2019-yilda Milliy Olimpiya Qo'mitasi faoliyati tubdan takomillashtirildi, xalqaro standartlar asosida sport federatsiyalari qayta tashkil qilindi.

2. Yoshlar sporti va ommaviy sport dasturlari

"Obod qishloq", "Yoshlar—kelajagimiz", "Ommaviy sport" dasturlari natijasida yosh sportchilar tayyorlash tizimi kengayib, 2020-yillarda yoshlar orasida Olimpiya sportiga qiziqish ortdi (Sport vazirligi, 2020).

3. Tokio-2020 Olimpiadasidagi yutuqlar

Tokio 2020 Olimpiadasida o'zbekistonlik sportchilar 3 ta oltin, 0 ta kumush va 2 ta bronza medalni qo'lga kiritdi (IOC, 2021). Eng yirik yutuqlar bokschi Bakhodir Jalolov va taekvondochi Ulug'bek Rashitov tomonidan qo'lga kiritildi.

Bu natija O'zbekistonning global sport maydonidagi o'rnini yanada mustahkamladi.

IV. O‘zbekistonda Olimpiya harakati rivojining asosiy omillari

1. Davlat tomonidan strategik qo‘llab-quvvatlash

Sport sohasining davlat siyosatidagi ustuvor yo‘nalish sifatida belgilanishi tizimli rivojlanishga asos bo‘ldi (Mirziyoyev, 2018).

2. Sport infratuzilmasining modernizatsiyasi

Zamonaviy stadionlar, Olimpiya majmualari, suzish havzalari, tennis markazlari qurilishi sportchilar tayyorgarligini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi (Sport vazirligi, 2020).

3. Yosh iste’dodlar uchun tizimli tanlov

"Olimpiya va Paralimpiya zaxiralari" tizimi yoshlarni erta aniqlash, seleksiya va murabbiylar bilan ishlash sifatini oshirdi.

4. Xalqaro hamkorlik

O‘zbekistonning Osiyo Olimpiya Kengashi, Xalqaro sport federatsiyalari bilan integratsiyasi sportchilar uchun keng imkoniyatlar yaratdi (OCA, 2022).

Xulosa

Mustaqillikdan keyingi davr O‘zbekiston sporti tarixida yangi sahifa ochdi. O‘zbekistonning mustaqil Olimpiya harakati shakllandi, Milliy Olimpiya Qo‘mitasi tuzildi, sport infratuzilmasi jadal rivojlandi va xalqaro musobaqalarda muhim yutuqlar qo‘lga kiritildi.

Bugungi kunda O‘zbekiston sporti nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosda ham raqobatbardosh bo‘lib, yosh sportchilar uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Olimpiya harakatining rivojlanishi mamlakatning xalqaro obro‘cini oshirish bilan birga, jamiyatda sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etishda ham muhim rol o‘ynamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Gafurov, A. (2015). *O‘zbekiston sport tarixi*. Toshkent: O‘zbekiston.

International Olympic Committee (IOC). (1993). *National Olympic Committees Recognition Documents*.

O‘zbekiston Milliy Olimpiya Qo‘mitasi. (1992). *Tashkil etilish hujjatlari*. Toshkent.

Olympedia. (1994). *Uzbekistan at the Winter Olympics*.

IOC Results Database. (2000). *Sydney 2000 Olympic Results*.

Smith, J. (2013). *Olympic Wrestling Champions*. London: Routledge.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (1997). *Sportni rivojlantirish to'g'risida qaror*.

DSYI (Davlat jismoniy tarbiya instituti). (2010). *Oliy sport ta'limi islohotlari*. Toshkent.

Mirziyoyev, Sh.M. (2018). *Jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida*. Toshkent.

Sport vazirligi. (2020). *Ommaviy sport dasturi hisobotlari*. Toshkent.

IOC (2021). *Tokyo 2020 Results*.

Olympic Council of Asia (OCA). (2022). *Central Asia Sports Development Report*.